

Paweł Orłowski

Zarys dziejów parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Osowińskiej

---

Radzyński Rocznik Humanistyczny 15, 211-220

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paweł Orłowski

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Humanistyczny
orzelhammer@poczta.fm

Zarys dziejów parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Osowińskiej

---

*Historical outline of the parish in Wola Osowińska dedicated to the Nativity
of the Blessed Virgin Mary*

ABSTRACT

The parish in Wola Osowińska was established in 1930 by Bishop Henryk Przeździecki. But for the chapel founded by the then owners of the Wola Osowińska estate, its establishment would not have been possible. The status of Wola Osowińska, inhabited by nearly 1,3000 people, was also significant. In the village there were many institutions such as: the Public School, Fire Brigade or Farmers' Association. The author shows difficulties faced by the parish founders and successive priests, who had a great impact on the life in the village. Moreover, one can see transformations that took place in the parish beside dynamic events in Europe and all over the world. The climatic point for the village came when the erection of the new temple was completed, that is seventy years after the parish foundation.

Key words: Catholic church, parish, Wola Osowińska

Słowa kluczowe: Kościół katolicki, parafia, Wola Osowińska

Wola Osowińska od początku swojego istnienia wraz z okolicznymi miejscowościami należała do parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kocku. Momentem przełomowym i mającym wielki wpływ na późniejsze utworzenie parafii był, bez wątpienia, fakt ufundowania kaplicy przez ówczesnych właścicieli majątku Wola Osowińska – Feliksa i Ludwikę z Nowodworskich, małżonków Jaźwińskich

herbu Grzymała¹. Więcej informacji na temat budowy, poświęcenia i wyposażenia kaplicy dowiadujemy się z dokumentu sporządzonego w 1857 roku przez księdza Rocha Zdżarskiego, kapelana tejże świątyni. Kamień węgielny pod jej budowę został poświęcony i wmurowany w lipcu 1854 roku przez księdza Jana Kuzawieńskiego. Autor opisu kaplicy, ks. Zdżarski, zwraca uwagę na niełatwą sytuację polityczną w Europie – trwającą wojnę krymską, która spowodowała znaczny wzrost cen. 7 września 1857 roku kaplicę pw. Matki Boskiej Wniebowzięcia² poświęcił ówczesny administrator Diecezji Janowskiej (późniejszy jej biskup pomocniczy), ks. Józef Twarowski przy licznych udziałach duchowieństwa. Kaplica w stylu neogotyckim została zaprojektowana przez Bolesława Podczaszyńskiego, profesora z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny namalowany przez Jana Lezkiego, obraz Świętego Feliksa malował Jan Tegazo w 1857 roku i został poświęcony w dniu imienin Feliksa Jaźwińskiego. Kościół miał być także miejscem pochówku Jaźwińskich. Fundatorzy kaplicy spoczywają w jej podziemiach.

Do wspomnianej kaplicy przydzielani byli przez kurię diecezjalną kolejni kapłani, dzięki temu stała się ona miejscem praktyk religijnych okolicznej ludności. Wola Osowińska była więc doskonałym miejscem do utworzenia parafii. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości oraz wskrzeszeniu Diecezji Podlaskiej w 1925 roku, Papież Pius XI nadaje nowe granice diecezjom w Polsce a rok wcześniej przenosi stolicę diecezji z Janowa Podlaskiego do Siedlec. W 1930 roku kapłanem kaplicy był ks. Roman Ryczkowski kapłan, który miał wielkie zasługi w organizacji parafii. Mieszkańcy Woli Osowińskiej 7 czerwca 1930 roku skierowali pismo do ordynariusza Diecezji Siedleckiej, czyli Podlaskiej ks. bp Henryka Przeździeckiego z prośbą utworzenia parafii. Właścicielem dóbr Wola Osowińska był inżynier Edward Krzemieński, który zadeklarował przekazanie ziemi pod budowę kościoła, a do tego czasu pozwała korzystać z kaplicy, która znajduje się przy dworze. W swojej prośbie mieszkańcy miejscowości, z których ma się składać przyszła parafia, nadmieniali: „mieszkańcy wsi Wola Osowińska ustaliliśmy jednogłośnie dać trzy morgi ziemi pod cmentarz oraz trzynaście morgów ziemi dla przyszłego księdza proboszcza. Taką samą ofiarę złożyła Kolonia Nowiny i Kolonia Oszczepalin parafii Wojcieszkowskiej ofiarowując 4 morgi”³. Ponadto podkreślali, że bardzo dużym utrudnieniem jest odległość do parafii Kock, która z Woli Osowińskiej wynosi około 13 km. Pismo skierowane do biskupa Przeździeckiego zawiera także prośbę o pozostawienie ks. Romana Ryczkowskiego jako pierwszego proboszcza, który jest bardzo oddany sprawie utworzenia parafii.

Należy podkreślić fakt, że pierwotnie parafię próbowano utworzyć z następujących miejscowości: Wola Osowińska, Osowno, Borki, Ruda, Maków, Krasew, Oszczepalin B, Nowiny, Tereba, Pasmugi. Wola Osowińska, Osowno, Nowiny, Krasew-Sachalin, Krasew-Maków, Filipina opowiedziały się jednogłośnie za przy-

¹ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Parafia Wola Osowińska sygn. 21, dokument z dnia 07.03.1857 r.

² Tamże, ks. Roch Zdżarski dokument z dnia 07.03.1857 r.

³ Tamże, prośba mieszkańców z 07.06.1930 r.

łączeniem do nowopowstającej parafii. W Rudzie 26 osób było za przyłączeniem do „nowej parafii”, a 2 były przeciwne. W Oszczepalinie sytuacja była bardziej skomplikowana ponieważ, ze względu na większą liczbę mieszkańców na zebraniach, dochodziło do kłótni⁴. 23 września odbyło się kolejne zebranie wiejskie, któremu przewodniczył ówczesny sołtys wsi Leopold Lotek. Zebrani jednogłośnie uchwalili, że będą prosić księdza biskupa o nieodłączanie ich od parafii Wojcieszków. Postawę swoją argumentowali tym, że ponieśli już znaczne koszty podczas budowy kościoła w Wojcieszkowie i nie będą w stanie takich kosztów ponieść budując kościół w Woli Osowińskiej⁵. Ksiądz biskup za wiążące uznał głosowanie z 27 czerwca 1930 roku, gdzie 172 osoby były za przyłączeniem do nowotworzonej parafii a 59 było przeciw.

Za datę powstania parafii uznaje się 8 września 1930 roku, kiedy to biskup Henryk Przeździecki ówczesny ordynariusz Diecezji Siedleckiej, czyli Podlaskiej podpisał dekret nr 5261 z dnia 23 sierpnia 1930 roku. W dokumencie tym ksiądz biskup powołuje od dnia 8 września przy kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, należącej dawniej do majątku prywatnego, parafię pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Osowińskiej⁶. Przychylając się do prośby mieszkańców ks. biskup mianował proboszczem urodzonego w 1901 roku w Węgrowie ks. Romana Ryczkowskiego. W skład parafii weszły następujące miejscowości: Wola Osowińska (1100 mieszkańców), Osowno (550 mieszkańców), Oszczepalin B (500 mieszkańców), Nowiny (200 mieszkańców), Krasew-Sachalin (70 mieszkańców), Krasew-Ruda (50 mieszkańców), Krasew-Maków (30 mieszkańców), Folwark Filipina (150 mieszkańców). Łącznie dawało to liczbę 2650 dusz. Miejscowości Talczyn, Borcki, Tereba oraz Pasmugi nie weszły w skład nowej parafii z powodu zdecydowanego sprzeciwu ówczesnego proboszcza parafii Kock ks. prał. Marcelego Glinki.

Pierwsze lata istnienia parafii to proces organizacji w sferze ekonomiczno-gospodarczej. Ówczesny właściciel majątku Wola Osowińska-Edward Krzemiński ofiarował ziemię pod budowę kościoła oraz innych budynków parafialnych. Kaplica wybudowana przez Jaźwińskich miała służyć ludziom tylko przez jakiś czas, do momentu wybudowania nowej świątyni. Ponieważ przyszły kościół powinien stać w dogodnym miejscu, ziemię ofiarowaną przez Edwarda Krzemińskiego trzeba było zamienić. Spisano dobrowolną umowę zamiany ziemi pomiędzy ofiarodawcami: Edmundem Masłowskim, Szczepanem Mateusiakiem, Agnieszką Majak, Petronelą Skowron, Katarzyną Skowron, Franciszkiem Grydkiem, Józefem Tomczakiem, Łukaszem Skowronem oraz sukcesorami po Aleksandrze Gomole a parafią Wola Osowińska⁷. Uchwałą zebrania wiejskiego mieszkańców Woli Osowińskiej z dnia 10 maja 1930 roku przyznano parafii ziemię i wydzielono trzy morgi pod cmentarz grzebalny.

⁴ Tamże, dokument z 27.06.1930r.

⁵ Tamże, dokument z 23.09.1930 r.

⁶ Tamże, dekret nr. 5261 z 23.08.1930 r.

⁷ Archiwum parafii Narodzenia NMP w Woli Osowińskiej, umowa z 20.07.1930 r.

Ksiądz Roman Ryczkowski, pierwszy proboszcz, podjął się wielkiego zadania organizacji parafii w sferze materialnej oraz duchowej. Miejscowości, które weszły w skład parafii w Woli Osowińskiej, „odłączone” zostały z trzech różnych parafii, tj. Kock, Wojcieszków i Ulan, co niosło ze sobą dodatkowe trudności. Proboszcz z zapalem przystąpił do pracy, powołał komitet budowy kościoła, plebanii, organistówki i budynków gospodarczych. Komitet budowy powołano na zebraniu ogólnym w dniu 11 stycznia 1931 roku w następującym składzie: prezes komitetu inżynier Edward Krzemiński – właściciel majątku, pełnomocnik Cezary Herbut-Modzelowski – administrator majątku, vice-prezes ks. proboszcz Roman Ryczkowski, członkowie komitetu: Aleksander Kryjak, Czesław Skowron, Jan Malesa, Łukasz Skowron, Józef Jeleń, Adam Sałata, Stanisław Sokół, inżynier Leszek Krzemieniewski, Józef Wójcik, Jan Mazurek, Andrzej Deleżuch, Władysław Nowak – kierownik szkoły z Oszczepalina, Bolesław Cybulski, Jan Adamowicz, Józef Świder⁸. 13 maja 1931 roku na posiedzeniu Komitetu Budowy Kościoła, Plebanii, Organistówki i Budynków Gospodarczych (tak brzmiała pełna nazwa) ukonstytuowano zarząd oraz dwie komisje: rewizyjną i techniczną. Na prezesa zarządu wybrano Edwarda Krzemińskiego, na zastępcę Cezarego Herbut-Modzelowskiego, vice-prezesem został ks. Roman Ryczkowski, skarbnikiem Leszek Krzemieniewski, zastępcą skarbnika Jan Malesa, sekretarzem Władysław Nowak, zastępcą sekretarza Stanisław Stopnicki – organista. W skład komisji rewizyjnej weszli: Władysław Nowak, Wincenty Masłowski, Czesław Skowron. Do komisji technicznej powołano: inżyniera Leszka Krzemieniewskiego, Cezarego Herbut-Modzelowskiego, Łukasza Skowrona, Adama Sałatę⁹. W pierwszym okresie funkcjonowania komitetu następowały zmiany w składach komisji i powoływano nowych członków, o czym świadczą protokoły z posiedzeń komitetu.

W bardzo krótkim czasie udało się doprowadzić do wybudowania plebanii, budynków gospodarczych oraz zagospodarowano teren, na którym rozpoczęto gromadzić drewno na budowę nowej świątyni. Pomimo przygotowanego projektu kościoła, budowy nie udało się rozpocząć. Na pierwszym zebraniu ogólnym parafian 11 stycznia 1931 roku uchwalono dobrowolną ofiarę w kwocie 20 groszy z morgi na tzw. „komorne” dla księdza proboszcza. Po ukończeniu budowy plebanii i budynków gospodarczych dużym wysiłkiem finansowym, parafianie zdecydowali, że mają gdzie się modlić, a właściciel majątku na posiedzeniach komitetu mówił, że jeszcze przez jakiś czas pozwoli praktykować w kaplicy, więc wizja budowy świątyni oddalała się. Kolejnym ważnym czynnikiem, który wpłynął negatywnie na proces organizacji parafii, były nieporozumienia pomiędzy proboszczem ks. Romanem Ryczkowskim a majątkiem Wola Osowińska, który w większości reprezentowany był przez administratora Cezarego Herbut-Modzelowskiego, ponieważ dużo czasu Edward Krzemiński spędzał w Warszawie. Punktem sporym było nie wywiązywanie się majątku z obowiązków finansowych na rzecz parafii. Ks. Roman Ryczkowski zdecydowanie wystą-

⁸ Tamże, protokół z posiedzenia komitetu budowy kościoła z 11.01.1931 r.

⁹ Tamże, protokół z posiedzenia komitetu budowy kościoła z 13.05.1931 r.

pił do właściciela, żądając wywiązania się ze zobowiązań finansowych. Na posiedzeniach komitetu dochodziło do ostrej polemiki. Taka postawa pierwszego proboszcza spowodowała agresywną reakcję ze strony właściciela majątku. Pisano donosy do kurii oraz wyszukiwano różnego rodzaju oszczerstwa przeciwko ks. Ryczkowskiemu, dzieląc tym samym parafian. Należy podkreślić, że część mieszkańców utrzymywała się z pracy w podupadającym już majątku. Pierwszy proboszcz musiał stawić czoło wielu trudnościom podczas organizacji parafii, jego zaangażowanie zostało zauważone przez parafian w protokole z posiedzenia komitetu budowy z dnia 4 września 1931 roku¹⁰.

Podczas formowania wspólnoty parafii oprócz prac budowlanych proboszcz wykazał wiele troski w dziedzinie życia religijnego. Powołał do istnienia Tercjarstwo, Bractwo Różańcowe, Straż Honorową Serca Jezusowego, Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej i Żeńskiej, stworzył chór parafialny.

Ks. Roman Ryczkowski odszedł z parafii Wola Osowińska w styczniu 1932 roku, najpierw do Sosnowicy, a później do Rudna¹¹. To była ostatnia parafia pierwszego proboszcza parafii Wola Osowińska. W Plancie, koło Wohynia 30 maja 1940 roku poniósł męczeńską śmierć, został rozstrzelany przez Niemców razem ze swoimi parafianami¹².

W dniu 31 stycznia 1932 roku posiedzeniu komitetu budowy kościoła oraz Rady Parafialnej przewodniczył drugi proboszcz parafii Wola Osowińska ks. Aleksander Prus, urodzony w 1898 roku w Polubiczach. Ks. Aleksander Prus od samego początku natrafił na duże trudności i podziały w parafii, ponieważ część parafian domagała się przywrócenia na funkcję proboszcza ks. Ryczkowskiego. Takie spostrzeżenia zanotował w protokole wizytacji dziekańskiej ks. Andrzej Mazurkiewicz dziekan dekanatu łukowskiego w dniu 13 listopada 1934 roku „Stworzył się duży blok tak zwanych „Ryczkowiaków”. Drugi proboszcz odszedł w sierpniu 1932 roku. Ks. Aleksander Prus także nie przeżył wojny, zginął w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu 4 marca 1941 roku. W tym okresie biskup Henryk Przeździecki przyłączył parafię Wola Osowińska do dekanatu łukowskiego.¹³

Trzecim z kolei proboszczem został ks. Zdzisław Rybak, urodzony w 1904 roku w Pilawie. Swoją posługę duszpasterską rozpoczął od pojednania parafian. Zażegnał spór pomiędzy majątkiem a tzw. „Ryczkowiakami”. W okresie pracy w Woli Osowińskiej doprowadził do ukończenia robót budowlanych związanych z plebanią i budynkami gospodarczymi oraz zredukował dług zaciągnięty przez poprzedników.

W czasie pracy ks. Rybaka ufundowano dwa dzwony, jeden kosztem „ludzi dobrej woli”, drugi (mniejszy) ufundowany przez Szymona Banacha z Woli Osowińskiej oraz Konstantego Cybulskiego z Makowa. Dzwony zostały zabrane przez Niemców 10 września 1941 roku.

¹⁰ Tamże, protokół z posiedzenia komitetu budowy kościoła z 04.09.1931 r.

¹¹ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta osobowe, ks. Roman Ryczkowski, sygn. 32.

¹² Ks. S. Byczyński, *Terror okupacyjny*, „Podlaskie Echo Katolickie”, nr 20/203, 1999 r., s. 4.

¹³ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Parafia Wola Osowińska, sygn. 21, dekret nr 3794 z 24.06.1932 r.

W tym okresie organistą był Stanisław Stopnicki a Rada Parafialna składała się z Edwarda Krzemińskiego, Konstantego Cybulskiego, Andrzeja Deleżucha, Tomasa Balbiera, Adama Sałaty, Teofila Kozucha.

Ks. Zdzisław Rybak brał również czynny udział w życiu społecznym Woli Osowińskiej, był prezesem Ochotniczej Straży Pożarnej oraz prezesem Rady Nadzorczej Spółdzielni Spożywców „Wolanka”. Z wielkim zaangażowaniem wspierał budowę budynku szkoły powszechnej, bardzo nowoczesnego, jak na ówczesne czasy, obiektu, z trzema dużymi salami lekcyjnymi, świetlicą, kancelarią i korytarzem. Swoją misję w parafii Wola Osowińska zakończył w czerwcu 1935 roku¹⁴.

Kolejnym proboszczem parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Osowińskiej został ks. Konstanty Kozyra, urodzony w 1901 roku w Rachaniach. Ksiądz Kozyra powołał to istnienia Bractwo Przenajświętszego Sakramentu, Katolickie Stowarzyszenie Mężów, Niewiast, Młodzieży Męskiej i Żeńskiej. Troszczył się również o sprawy materialne parafii, budując świetlicę parafialną z salą teatralną. Przy świetlicy otworzył małą piekarnię. Ksiądz Konstanty Kozyra był przewodniczącym Społecznego Komitetu Dożywiania Dzieci, zorganizowanym przez PCK przy Szkole Powszechnej w Woli Osowińskiej¹⁵. Proboszczem parafii Wola Osowińska pozostał do września 1942 roku.

Piątym z kolei proboszczem parafii Wola Osowińska został ks. Henryk Markowski, urodzony w Brześciu nad Bugiem w 1903 roku. Ksiądz Markowski sprawował swą posługę w parafii w czasie wojny. W pierwszym okresie swojego życia często zmieniał miejsce zamieszkania, co było spowodowane pracą ojca na kolei. Niewątpliwie doświadczenia z dzieciństwa i kilkuletni pobyt w Rosji miały wielki wpływ na jego patriotyczną postawę w czasie wojny. W swoim życiorysie napisał: „za wszelką cenę próbowano nas zrusyfikować”¹⁶. Ksiądz Henryk Markowski zmarł 12 czerwca 1945 roku w Woli Osowińskiej.

Na podstawie „Księgi Protokołów Wizytacji Generalnych Biskupich i Dziekańskich” możemy pokusić się o naszkicowanie życia religijnego parafii w pierwszych latach jej istnienia. W protokole z wizytacji dziekańskiej z 26 listopada 1935 roku, dokonanej przez dziekana dekanatu łukowskiego ks. Andrzeja Mazurkiewicza, jego sekretarz ks. dr Czesław Pniewski zapisał: „Stan moralny parafii ogólnie zadowolający, szczególnie w Woli Osowińskiej i Oszczepalinie jest dużo obojętności religijnej z powodu ożywionej działalności skrajnych organizacji politycznych”. W dniu 5 maja 1936 roku parafię wizytował ówczesny Ordynariusz Diecezji Siedleckiej, czyli Podlaskiej ksiądz biskup Henryk Przeździecki. Sekretarz wizytacji ks. Wojdyła zapisał: „W czasie wizyty Naszej stwierdziliśmy, że stan moralny parafii na ogół jest dobry, parafianie szanują duchowieństwo, zachowują posty, chrzczą swoje dzieci we właściwym czasie, są ofiarni”. Z kolei w protokole z wizytacji dziekańskiej z 10 października ks. Andrzeja Mazurkiewicza sekretarz wizytacji ks. Roman Syczewski zapisuje: „Stan moralny parafii ogólnie biorąc jest dobry, jedynie w Woli Osowińskiej jest dużo obojętnych pod względem religijnym”.

¹⁴ Tamże, Akta osobowe, ks. Zdzisław Rybak, sygn. 41.

¹⁵ Tamże, ks. Konstanty Kozyra, sygn. 106.

¹⁶ Tamże, ks. Henryk Markowski, sygn. 109.

W następnych protokołach z wizytacji te informacje znajdują potwierdzenie. W czasie wizytacji vice-dziekana dekanatu łukowskiego, ks. Czesława Mularzuka, 24 lutego 1942 roku zapisano: „Stan moralny parafii jest zadawalający. Jedynie w Woli Osowińskiej jest spora liczba obojętnych do Kościoła”.

W pierwszym powojennym protokole z wizytacji przeprowadzonej 14 listopada 1945 roku przez vice-dziekana dekanatu łukowskiego ks. Romana Syczewskiego czytamy: „Stan moralny parafii z wyjątkiem miejscowości Wola Osowińska, gdzie są innowiercy jest zadawalający. Objawów antyreligijnych apostatów, konwertytów nie było. Na Msze Święte w niedzielę i święta parafianie niezbyt licznie uczęszczają”.

Według przytoczonych faktów wyraźnie można zobaczyć jak ważny wpływ na religijność parafian miała zmieniająca się sytuacja polityczna i ekonomiczna kraju. W pierwszych latach istnienia parafii Wola Osowińska obserwujemy wielki zapał i zaangażowanie ludzi, które objawiało się po przez zawiązywanie stowarzyszeń i bractw katolickich. W archiwum parafii zachowało się kilka statutów bractw i stowarzyszeń katolickich zatwierdzonych przez kurię diecezjalną. Do najbardziej aktywnych należały: Bractwo Najświętszego Sakramentu (liczyło 86 członków, powstało w 1943 r.), Bractwo Straży Honorowej Najświętszego Serca Jezusowego (liczyło 218 członków), Zgromadzenie Trzeciego Zakonu Świętego Franciszka (erygowane kanonicznie 7 czerwca 1933 roku, liczące 123 członków)¹⁷.

W Woli Osowińskiej działały także organizacje, które nie były pozytywnie odbierane przez Kościół katolicki. Po zakończeniu II Wojny Światowej możemy zaobserwować aktywne działania sympatyków „nowej władzy”.

W pierwszych latach po zakończeniu wojny sytuacja gospodarcza kraju była bardzo trudna. Zniszczony w czasie wojny kraj odbudowywał się. Niestety po tzw. „wyzwoleniu” kraj znalazł się w strefie wpływów Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. W tym niełatwym okresie posługę w parafii Wola Osowińska rozpoczął ks. Jan Socha, urodzony w Charlejewie w 1905 roku. 10 lipca 1945 roku został mianowany administratorem parafii. Zaslugą ks. Jana Sochy jest powiększenie cmentarza parafialnego. W okresie administrowania parafią Wola Osowińska został jednocześnie rektorem filii duszpasterskiej w Borkach (choć pierwotnie czynił zabiegi przyłączenia Bork do parafii Wola Osowińska). Ks. Jan Socha był nieugięty wobec działań władzy komunistycznej. Gdy władze PRL wprowadziły dekret o ślubach cywilnych, zażądano również aby proboszczowie wydali księgi metrykalne, ponieważ w okresie międzywojennym pełnili obowiązki urzędników stanu cywilnego. Ks. Jan Socha odmówił wydania ksiąg metrykalnych. „Proboszcz parafii Borki, pow. Radzyń, za podobne wypowiedzenie zaraz po odprawieniu sumy został aresztowany przez UB i osadzony w Radzyniu, gdzie siedział tydzień czasu”¹⁸. Ksiądz Jan Socha pełnił funkcję administratora parafii Wola Osowińska do 1 listopada 1946 roku, skąd odszedł do Bork z zadaniem organizowania nowej parafii.

¹⁷ Archiwum parafii Narodzenia NMP w Woli Osowińskiej, Akt erygowania Zgromadzenia Zakonu Świętego Franciszka z 07.06.1933 r.

¹⁸ Ks. Z. Młynarski, *Kapłani Diecezji Siedleckiej represjonowani w PRL w latach 1941-1989*, „Podlaskie Echo Katolickie”, nr 25/364, 2002 r., s. 6.

Kolejnym proboszczem parafii Wola Osowińska został urodzony w 1903 roku w Ernestowie ks. Stanisław Cybula. Ks. Cybula przybył do Woli Osowińskiej już 25 listopada 1945 roku jako vice-proboszcz, na funkcję proboszcza został mianowany 1 listopada 1946 roku po odejściu ks. Jana Sochy. Proboszczem pozostał do 1 października 1949 roku¹⁹.

Ks. kan. dr Stanisław Jurzysta pełnił funkcję proboszcza parafii od 15 października 1949 roku do 22 kwietnia 1952 roku.

Ks. Edward Skolimowski urodzony w Pruszyńcu w 1912 roku zostaje mianowany kolejnym proboszczem parafii. Ks. Skolimowski przybył do Woli Osowińskiej 30 kwietnia 1952 roku. W tym okresie parafia liczyła ok. 2400 osób. Funkcję kościelnego pełnił Stefan Szydłowski a od 1958 roku organistą został Stanisław Koचाński. W skład rady parafialnej wchodził: Konstanty Cybulski z Krasewa, Edward Wójcik z Oszczepalina, Antoni Bącik i Tadeusz Latoch z Woli Osowińskiej oraz Stanisław Sokół z Osowna. Ks. Edward Skolimowski tak pisał o religijności swoich parafian: „Życie religijne parafian na poziomie dobrym. Największą bolączką jest ociężałość mężczyzn w wypełnianiu obowiązku uczęszczania na Mszę Św. w niedzielę i święta. Pokutuje tu jeszcze dawne zaniedbanie w tym względzie, kiedy to zbyt duża odległość od kościoła sprzed erekcji tej parafii sprzyjała zaniedbywaniu Mszy Św. niedzielnej. Jest jednak nadzieja, że ten stan zmieni się na lepsze bo już widać poprawę. Znakiem tego jest coroczny wzrost ilości rozdanych Komunii Świętych, która dziś dochodzi do 9000 rocznie²⁰.

W okresie urzędowania ks. Edwarda Skolimowskiego miały miejsce bardzo ważne wydarzenia dla Kościoła Powszechnego oraz dla naszej ojczyzny, tj. obrady Soboru Watykańskiego II oraz obchody Milenium Chrztu Polski. Jako żywe votum parafii z okazji Tysiąclecia Chrztu Polski parafianie zobowiązali się stać na straży religijnego wychowania dzieci i młodzieży przez regularne posyłanie ich do kościoła na Mszę Św., a także na katechizację. Dnia 8 listopada 1965 roku delegacja parafii udała się z Wierzbicą Księżą Parafii na Jasną Górę. Ks. Edward Skolimowski odszedł do Radzyna Podlaskiego 15 listopada 1967 roku.

Dziesiątym proboszczem parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Osowińskiej został ks. Stanisław Tkacz urodzony w 1912 roku²¹. Do Woli Osowińskiej przybył 20 grudnia 1967 roku, wcześniej przez miesiąc parafią administrował ks. Michał Kania z Adamowa. W czasie pełnienia posługi przez ks. Stanisława Tkacza parafia przeżywała peregrynację obrazu Matki Bożej Kodeńskiej w 1981 roku oraz drugą peregrynację Matki Bożej Częstochowskiej w 1985 roku. Ks. Tkacz odszedł na emeryturę 30 sierpnia 1988 roku, był najdłużej urzędującym proboszczem parafii Wola Osowińska.

Ks. Jan Madej urodzony w 1949 roku został mianowany kolejnym proboszczem parafii Wola Osowińska. Z relacji ks. Madeja wynika, że kondycja duchowa parafian, a także materialna parafii nie była zadowalająca, dlatego proboszcz bardzo

¹⁹ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta osobowe, ks. Stanisław Cybula, sygn. 8.

²⁰ Archiwum parafii Narodzenia NMP w Woli Osowińskiej, Wpis z kroniki parafii ks. Edwarda Skolimowskiego z 18.05.1960 r.

²¹ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta osobowe, ks. Stanisław Tkacz, sygn. 52.

szybko zabrał się do pracy. Rozpoczął od remontu starej plebanii oraz budynków gospodarczych. Zakupiono także ogniotrwałe tabernakulum, które osobiście poświęcił ówczesny ordynariusz diecezji ks. biskup Jan Mazur w czasie rekolekcji adwentowych 19 grudnia 1988 roku. Parafia liczyła wówczas 2300 osób, organistą był nadal Stanisław Kochoński. Oprócz wykonania koniecznych prac remontowych ks. Madej podjął wysiłek ożywienia życia duchowego parafian.

Bezspornie najważniejszym zadaniem, z jakim musiał się zmierzyć ten młody kapłan, była rozbudowa dotychczasowej świątyni, ponieważ budowa nowego kościoła planowana jeszcze przed wojną nie doszła do skutku i parafianie nadal korzystali z kaplicy ufundowanej przez Jaźwińskich. Prace nad rozbudową kościoła rozpoczęto we wrześniu 1990 roku, w sześćdziesiątą rocznicę erygowania parafii. Zadanie było bardzo trudne, ponieważ oprócz kłopotów z zakupem materiałów budowlanych pojawiły się problemy natury formalnej z uzyskaniem pozwolenia na budowę. Kaplica znajduje się na terenie kompleksu pałacowo-parkowego, więc wymagana była zgoda wojewódzkiego konserwatora zabytków.

9 maja 1991 roku ks. biskup Jan Mazur poświęcił kamień węgielny pod budowę nowej świątyni. Kościół został zaprojektowany przez inż. Włodzimierza Zmysłowskiego z Lublina i jest przedłużeniem dotychczasowej kaplicy. Stara świątynia została prezbiterium nowego kościoła. Kościół jest rozbudowany w stylu neogotyckim (tak jak pierwotna kaplica), o długości 23 metrów oraz szerokości 14 metrów, wybudowany z czerwonej cegły i pokryty blachą miedzianą²². Budowa nowej świątyni trwała cztery lata a przez kolejne dwa urządzenie jej wnętrza. Przez cały okres trwania prac budowlanych Msze Św. sprawowane były w starej części kościoła. Z inicjatywy ks. Madeja wybudowana została także nowa plebania.

Zwieńczeniem wielkiego wysiłku ks. Jana Madeja oraz parafian była uroczystość konsekracji rozbudowanej świątyni. „6 lipca 1997 roku, po wielu latach systematycznej i ofiarnej pracy, nowa świątynia została wypełniona po brzegi wiernymi podczas uroczystości konsekracji kościoła. Uroczystej Mszy Św. przewodniczył ks. biskup Henryk Tomasik – biskup pomocniczy diecezji siedleckiej, w asyście wikariusza biskupiego ds. laikatów ks. prał. Ryszarda Borkowskiego, ks. inf. Mieczysława Marczyka oraz proboszcza ks. Jana Madeja”²³. Wydarzenie było wielkim wyrazem wdzięczności Opaczności Bożej za dar wybudowania świątyni, która była marzeniem parafian od ponad sześćdziesięciu lat.

Nie sposób wymienić wszystkich dzieł materialnych i duchowych, jakie były udziałem ks. Jana Madeja w parafii Wola Osowińska. Ks. Jan Madej odszedł z parafii 11 sierpnia 2002 roku do parafii Św. Bartłomieja Apostoła w Korytnicy Łaskarskiej, jako nowy proboszcz. Ks. biskup Zbigniew Kiernikowski 6 sierpnia 2011 roku dokonał instalacji nowych kanoników w Kolegiacie pw. Przemienienia Pańskiego w Garwolinie. W uznaniu zasług i pracy na rzecz Diecezji Siedleckiej oraz Kościoła w Polsce kanonikiem honorowym tejże kapituły został ks. Jan Madej.

---

²² Archiwum parafii Narodzenia NMP w Woli Osowińskiej, Projekt rozbudowy kościoła w Woli Osowińskiej

²³ Ks. J. Pińkosz, *Mamy wnosić świątynie ludzkich serc*, „Podlaskie Echo Katolickie” nr 28/107 1997 r., s. 4.

Ks. Jerzy Kalicki urodzony w 1944 roku został mianowany proboszczem parafii Wola Osowińska. Jego staraniem została ułożona kostka brukowa na placu kościelnym. Odszedł na emeryturę 21 sierpnia 2014 roku. Do Woli Osowińskiej przybył ks. Stefan Kurianowicz, zostając trzynastym z kolei proboszczem.

Parafia Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Osowińskiej nie należy do najstarszych w regionie, natomiast powstała dzięki determinacji ludzi, którzy parafię traktowali jako coś więcej niż jednostkę administracji kościelnej. Parafia została erygowana w okresie międzywojennym, wpisując się w trend rozwoju odradzającego się państwa polskiego.

BIBLIOGRAFIA CYTOWAŃ

Młynarski Z., *Kapłani Diecezji Siedleckiej represjonowani w PRL w latach 1941-1989*, „Podlaskie Echo Katolickie”, nr 25/364, 2002.

Pińkosz J., *Mamy wnosić świątynie ludzkich serc*, „Podlaskie Echo Katolickie” nr 28/107, 1997.

Byczyński S., *Terror okupacyjny*, „Podlaskie Echo Katolickie”, nr 20/203 1999.